

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
LAGER ONDERWIJS**

Bachelorproef

**ON task gedrag AAN!
OFF task gedrag UIT!
Maar hoe?!**

**Brusselmans Stephanie
Academiejaar 2022/2023**

Inhoud

Oriënteren en richten	3
Plannen	4
Verzamelen & analyseren	5
Ontwerpen	8
Concluderen	12
Bronnenlijst.....	14
Bijlagen.....	15

Oriënteren en richten

Praktijkprobleem

Uit observatie en gesprekken blijkt dat enkele leerlingen uit het 3de leerjaar in de Zandkorrel tijdens de les off task gedrag vertonen. Off task gedrag is gedrag dat zich niet richt op de taak met als gevolg dat er effectieve leertijd verloren gaat. Niet alleen de leerlingen die het off task gedrag vertonen worden hierdoor verstoord maar ook de leerlingen die wel on task gedrag vertonen. (Cans, Geukens & Van Rillaer, 2022)

Verder wordt ook de leerkracht gestoord in haar lespraktijk waardoor het lestempo erop achteruitgaat. Het kost veel energie voor een leerkracht om telkens dat low-level behavior op te lossen. (Van Overveld, 2023) Energie die beter kan gebruikt worden om leerlingen te helpen wanneer iets moeilijk gaat of wanneer ze een uitdaging nodig hebben.

De klasleerkracht omschrijft haar klas als een drukke klas die veel rumoer en storend gedrag vertoont tijdens wisselmomenten, na de speeltijd, tijdens dode momenten en tijdens de individuele verwerking waarop enkele leerlingen met de taak klaar zijn en moeten wachten op andere leerlingen.

In overleg met de mentor heb ik gekozen om mij te focussen op het off task gedrag tijdens de inoefening- en de verwerkingsfase. Tijdens deze momenten is er wel degelijk een leermoment. Om preventief in te zetten op het off task gedrag in de klas tijdens de inoefening- en verwerkingsfase wil ik een inspiratiegids samenstellen waarin mogelijke maatregelen staan omschreven om in de klas mee aan de slag te gaan om zo het off task gedrag tot een minimum te beperken en het eigen klasmanagement te versterken.

Onderzoeksvraag

Hoe kan een inspiratiegids de leerkracht van het derde leerjaar B van basisschool de Zandkorrel ondersteunen in het verminderen van off task gedrag tijdens de inoefening- en de verwerkingsfase van de les?

Bijsturingen na reflectie

- Met de 5xW+H-methode baken je het praktijkprobleem af en probeer je dit zo beknopt mogelijk te formuleren.
- Om het praktijkprobleem correct te beschrijven was informatie nodig die opgepikt is uit de literatuur en uit observaties. Dit omdat het onderzoek gericht is op specifiek gedrag in deze klas.
- Door in gesprek te gaan met de mentor over wanneer de meeste leertijd verloren gaat kon er een focus bepaald worden. Op die manier bakenen we de onderzoeksvraag af.

Plannen

Onderzoeksactiviteit	10/'22	11/'22	12/'22	01/'23	02/'23	03/'23	04/'23	05/'23
– zoeken naar bronnen								
– bevragen van expert								
– ontwerpen product – afleiden van criteria uit bronnen/bevragingen – ontwerpen output								
– testen van het product								
– bijsturing van het product (en mogelijk 2 ^{de} try-out)								

Onderzoeksactiviteit: bronnenonderzoek

Om zo...

1. Tot enkele criteria te komen die van belang zijn bij interventies omtrent het verminderen van off task gedrag bij leerlingen.
2. De valkuilen in kaart te brengen, zodat leerkrachten zich bewust worden van hun eigen interpretatiekader en het effect hierop bij zichzelf en bij de leerlingen.
3. Te achterhalen welke preventieve maatregelen een gedragsverandering kunnen stimuleren.

Onderzoeksactiviteiten: observeren

Om zo...

1. Vast te stellen welke off task gedragingen ik in de klas heb via gedragsanalyse (abc-schema).
2. De verschillende soorten off task gedragingen te koppelen aan de momenten waarop deze gedragingen zich voordoen.

Onderzoeksactiviteiten: bevragen leerkracht en leerlingen

Om zo...

1. Te achterhalen of de leerlingen het off task gedrag van zichzelf en van de anderen opmerken en dit wel/niet als storend ervaren.
2. Vast te stellen welke interventies de leerkracht reeds doet in de klas om het off task gedrag te voorkomen of om te zetten naar on task gedrag.

Bijsturingen na reflectie

- Door deelvragen te koppelen aan de literatuur kunnen de bronnen nuttig ingezet worden.
- Het is belangrijk om tijdens het onderzoeken van bronnen, het uitvoeren van observaties of bevragingen steeds de volgende vraag in het achterhoofd te houden: “Wat willen we hieruit halen?”

Verzamelen & analyseren

Uit de onderzoeksactiviteiten blijkt dat er enkele zaken zijn waarmee rekening moet worden gehouden in de inspiratiegids.

Leerkrachten bewust maken van het onderscheid tussen ‘on task’ en ‘off task’ gedrag

- ☞ Nood aan een theoretisch kader rond verschillende soorten off task gedrag. Uit mijn bevragingen bij de leerkracht blijkt dat er misopvattingen bestaan over wat off task gedrag juist is. Wanneer er bijvoorbeeld tijdens een vrij moment geen taak gegeven is, kan er ook geen off task gedrag voorkomen. (Cans, Geukens, Van Rillaer, 2022)
- ☞ Belang van een observatieschema (ABC-schema)
Om objectief en feitelijk gedrag waar te nemen heb je nood aan een kader om het on task en off task gedrag in kaart te brengen. Ook de triggers van het gedrag komen zo duidelijk in beeld. Zonder kader wordt de waarneming teveel beïnvloed door je eigen persoonlijk interpretatiekader, de bril waarmee je kijkt. (Kelchtermans, 2009) Het observatieschema zal ervoor zorgen dat je minder in de valkuil van ‘de bril’ kan lopen en dat je het gedrag van de leerlingen feitelijk gaat waarnemen. Je noteert wat je ziet, wat de aanleiding hiervan is en welk gevolg hieraan wordt gegeven. Wanneer je dit observeert binnen een kader zal je tot correcte besluiten komen omtrent het off task gedrag.
Kees van der Wolf omschrijft dit als volgt: “Wat je denkt dat je ziet, is meer wat je denkt dan wat je ziet.”
(Horeweg, 2020)
- ☞ Bewustwording self-fulfilling prophecy/ persoonlijk interpretatiekader / ‘de bril’
Het persoonlijk interpretatiekader van de leerkracht speelt een zeer belangrijke rol in hoe we het gedrag van leerlingen bekijken alsook in hoe we op bepaalde gedragingen reageren. (Kelchtermans, 2009) Wanneer we iets van een leerling verwachten gaat die leerling de verwachting hoogstwaarschijnlijk ook invullen.
(Horeweg, 2020)

Gedragsverandering via interventies

Wanneer we het gedrag correct in kaart hebben gebracht kunnen we nadenken over welke interventies gedragsverandering teweeg zullen brengen. Zo gaan we ons focussen op:

Interventies die betrekking hebben op de omgeving

De omgeving speelt een cruciale rol in het gedrag dat leerlingen stellen. Gedrag wordt beïnvloed door de omgeving met als gevolg dat wanneer de omgeving verandert ook het gedrag kan veranderen.

(Cans, Geukens, Van Rillaer, 2022)

- ☞ Zo moeten we interventies voorzien die betrekking hebben op het dagelijks handelen van de leerkracht.
Wanneer de omgeving niet aansluit op de onderwijs- of ontwikkelingsbehoeften van een kind kan het kind probleemgedrag vertonen. Wanneer je de omgeving in de mate van het mogelijke aanpast aan de noden, zal er ook een gedragsverandering optreden. De leerkracht moet trachten een zo breed mogelijke basis te vormen waarbij alle leerlingen baat hebben. Een leerkracht die een goed klasmanagement hanteert en preventief inzet op allerlei vlakken zal minder off task gedrag ervaren alsook sneller kunnen ingrijpen bij off task gedrag. Zo kan de leerkracht bijvoorbeeld snel verwijzen naar de klasregels die in samenspraak met de leerlingen opgesteld zijn. (Horeweg, 2020; Kounin, Sherman, 2001)
- ☞ Interventies die de leerkracht-leerlingeninteractie bevorderen.
Hoe beter de band onderling is tussen de leerkracht en de leerlingen, hoe minder probleemgedrag er optreedt of hoe dragelijker het probleemgedrag is. Professor John Hattie toont aan dat een sensitieve en responsieve reactie van de leerkracht de leerkracht-leerlingeninteractie positief beïnvloedt.
(Vanparys, 2022; Horeweg, 2020)
- ☞ Interventies gericht op duidelijke regels die in autonomie worden opgesteld en als nuttig/zinvol worden ervaren door de leerlingen.
Verder is het belangrijk om voldoende hoge verwachtingen te stellen naar de leerlingen toe ook op vlak van gedrag. De leerlingen moeten weten wat van hen verwacht wordt. Daarom is het belangrijk regels op te stellen in samenspraak met de leerlingen. De basis bij het opstellen van de regels is complementariteit tussen wat de leerkracht verwacht en wat de leerlingen verwachten. Door leerlingen te betrekken bij het opstellen van regels vergroot je hun gevoel voor verantwoordelijkheid en worden deze regels als zinvoller ervaren, denk maar aan de zelfdeterminatietheorie van Deci & Ryan. Zo kan je stellen dat de meeste regels de bedoeling hebben om meer spelen- en leertijd te creëren. Ook moeten regels duidelijk zijn, aangeleerd worden en inge oefend worden.
(Vanparys, 2022; Horeweg, 2020)
- ☞ Focussen op positief bekrachtigen van het on task gedrag.
We gaan inzetten op preventieve maatregelen om het off task gedrag te voorkomen. Treedt er dan toch off task gedrag op dan is het aan de leerkracht om binnen het goede pedagogische klasklimaat via een sensitieve en responsieve houding gepast te reageren. Denk maar aan de leerpsychologie van conditionering: de leerling zal zijn gedrag aanpassen aan de manier waarop er gereageerd wordt. Zo kunnen we stellen dat het niet uitmaakt of off task gedrag nu positief of negatief wordt bekrachtigd, het gedrag zal hoe dan ook toenemen. Het is dus belangrijk om vooral het on task gedrag te bekrachtigen omdat dat het gedrag is dat we willen zien.
(Cans, Geukens, Van Rillaer, 2022; Horeweg, 2020; Vanparys, 2022)

Interventies die betrekking hebben op het versterken van de executieve functies van de leerlingen

- ☞ Sommige leerlingen willen wel on task gedrag vertonen binnen een bepaalde tijdspanne maar kunnen het gewoon nog niet omdat bepaalde executieve functies onvoldoende ontwikkeld zijn. Denk maar aan de executieve functies zelfsturing en inhibitie, ook wel de rem van de leerlingen genoemd. Om de zelfsturing en inhibitie van de leerlingen te verbeteren gaan we aan de slag met interventies die gericht zijn op het verbeteren van deze executieve functies.
(Horeweg, 2020)

- ☞ Het pygmalioneffect kan ook meespelen bij de gedragingen van de leerlingen. Het is belangrijk om voldoende hoge verwachtingen te stellen naar alle leerlingen, maar wel verwachtingen die haalbaar zijn.
(Horeweg, 2020)

Bijsturingen na reflectie

- Alles wat ik gelezen heb samenbrengen tot een korte samenvatting. Deze moet beknopt zijn.
- Informatie oplijsten: uit de bronnen komt vooral de informatie waar ik voor mijn onderzoek verder iets mee kan. Welke criteria of ontwerpeisen zijn belangrijk?
- Structureer het geheel voor de lezer door tussentitels toe te voegen.

Ontwerpen

Ontwerpeisen	Toelichting	Binnen welk thema zit dit in de inspiratiegids?
Bewustwording	Leerkrachten moeten zich bewust zijn van hun persoonlijk interpretatiekader en de rol van de leerkracht op het low-level behavior van de leerlingen.	-off task gedrag -bril -observeren.
Theoretisch kader omtrent off task gedragingen	Door inhoudelijk informatie te verschaffen omtrent on task en off task gedrag kan er gericht ingespeeld worden op de noden.	-off task gedrag
Het belang van een observatieschema	Voordat er oplossingen kunnen geboden worden aan kleinere probleemgedragingen moeten we deze eerst correct in kaart brengen. Ook moeten we weten wat de leerlingen triggert deze gedragingen uit te voeren.	-observeren
Preventieve interventies die betrekking hebben op de omgeving	Verandert de omgeving dan zal ook het gedrag veranderen. Wanneer we preventief inzetten op de omgeving kan het off task gedrag tot een minimum beperkt worden.	-off task gedrag -preventie, nl. * duidelijke regels * bekrachtigen * time-management * leerling-leerkracht interactie
Interventies die betrekking hebben op de leerlingen	Wanneer de omgeving aansluit bij de onderwijs- en ontwikkelingsbehoefte van de kinderen zijn er nog enkele interventies mogelijk die vooral betrekking hebben op de leerlingen zelf om off task gedrag te beperken.	-executieve functies -preventie nl. *duidelijke regels *leerling-leerkracht interactie

Het ontwerp fungeert als hulpmiddel waar leerkrachten gebruik van kunnen maken om het off task gedrag van leerlingen te verminderen en bijgevolg het klasmanagement te versterken. De focus ligt op het bevorderen van taakgericht gedrag tijdens individuele inoefenings- en verwerkingsfase van de les. De inspiratiegids bestaat uit verschillende thema's die elk een kleur van de regenboog vertegenwoordigen. Deze thema's zijn onderling verweven en vormen samen de sleutel tot succes.

1. Voorwoord
 - Waarom heb ik een inspiratiegids ontworpen?
 - ❖ Om mijn eigen klasmanagement te verbeteren.
 - ❖ Om de effectieve leertijd van alle leerlingen te vergroten.
 - ➔ Verminderen van off task gedrag tijdens de inoefening- en de verwerkingsfase van de les.
 - **Bewustwording** leerkracht van haar eigen denkkader en vooronderstellingen.
 - Belang van de bewustwording bij leerlingen. Om op die manier de verwachtingen op elkaar af te stemmen.
 - Algemene tips om deze inspiratiegids in de eigen klaspraktijk zinvol in te zetten.

2. **Algemene informatie** voor leerkrachten omtrent **off task gedrag**.
 - Beschrijving van verschillende soorten off task gedrag.
 - Concrete voorbeelden van mogelijke off task gedragingen in de klas.
 - Hoe kan ik als leerkracht een gedragsanalyse uitvoeren om het off task gedrag correct in kaart brengen? Hiervoor is het **ABC-schema** een interessant instrument om **correcte observaties** van het gedrag uit te voeren.
 - ❖ Op welke momenten doet het off task gedrag zich voor en stoort het de leerkracht het meest?
 - ❖ Wat is er vooraf gegaan aan dat off task gedrag?
 - ❖ Welke reactie komt er na het off task gedrag?

3. **Preventieve maatregelen** gericht op de **klaswerking** (om off task gedrag te voorkomen).

4. **Interventies** zowel preventief als curatief om off task gedrag te voorkomen en/of te verminderen.
 - Veranderen van **de omgeving** om gedragsverandering teweeg te brengen.
 - Veranderen van de **interactie leerkracht-leerling**.
 - ❖ Soorten interacties: verbaal, non-verbaal...
 - ❖ Conditionering door positieve bekrachtigers of negatieve bekrachtigers.

5. Aandachtspunten bij de implementatie
 - **Persoonlijk interpretatiekader**.
 - Interactiestijl leerkracht-leerling.
 - Verwachtingen van de leerkracht.
 - ❖ Hou rekening met de **executieve functies** van de leerlingen!
 - ❖ De leeftijd van de leerlingen speelt een rol.
bv. Hoe lang kan een leerling van het 3de leerjaar stilzitten?
 - ❖ Ontwikkelingsniveau van de leerlingen van een 3de leerjaar.

Resultaten en bijsturing ontwerp

Door verschillende handvaten tegelijkertijd te gebruiken binnen de klaspraktijk en te kiezen voor één beloningssysteem ben ik mijn ontwerp gaan uittesten en gaan bijsturen.

- Het ontwerp had nog een stuk begeleidende tekst nodig waarin aangegeven werd wat dit ontwerp voor de leerkracht kan betekenen.
- Verder moet er ook ruimte vrij worden gelaten om feedback te ontvangen van de leerkrachten.

Try-outs

Het ontwerp omvat verschillende thema's die in onderlinge samenhang elk van belang zijn voor een goede uitkomst.

Ik dacht na over hoe en wanneer ik via bepaalde interventies het off task gedrag kon afbouwen. Daarvoor vertrok ik van een observatie die ik eerder deed met behulp van het abc-schema in de verzamelfase van de onderzoekscyclus. Zo kwam ik tot de conclusie dat allereerst de kleinere probleemgedragingen het meest storend waren tijdens de inoefenings- en verwerkingsfase van de les.

Door bronnen die ik las in de analysefase was ik mij ervan bewust dat wanneer je de omgeving aanpast ook het gedrag kan veranderen. Een nieuwe leerkracht/stagiaire is ook een aanpassing van de omgeving.

Om verandering teweeg te brengen in een klas, is een veilig klasklimaat nodig.

Met dat in het achterhoofd was mijn eerste focus om een relatie op te bouwen met de leerlingen. Vanuit die invalshoek ben ik dan ook van start gegaan met het uittesten van mijn inspiratiegids. Door elke leerling individueel te begroeten in de rij 's morgens, korte gesprekken met hen te houden, hen aan te spreken op de positieve dingen, te differentiëren... bouwde ik al snel een wederkerige relatie op met de leerlingen.

Ook time management interventies die je doorheen de dag meermaals nodig hebt gebruikte ik vanaf de start. Denk maar aan de dode stilte, duidelijk op het bord noteren wat er verwacht wordt van de leerlingen, leerlingen bedanken wanneer ze doen wat er gevraagd wordt,...

Na enkele dagen voerde ik daarbovenop de klap in. Een systeem waarbij de leerlingen beperkte tijd hebben om met hun materialen op hun stoel klaar te zitten om te starten met een volgende les. Hierdoor wordt er veel tijd bespaard, tijd die nuttiger kan besteed worden. Dit systeem werd enthousiast onthaald door de meerderheid van de leerlingen. Toch botste ik hier op een probleem. Enkele leerlingen namen de uitvoering van de klap niet serieus. De klap onmiddellijk verbannen was geen optie omdat het wel een positief effect had op de meerderheid van de klas.

Zoals bij elke interventie moet je kijken of deze werkt in de desbetreffende klasgroep. Verder kan je steeds kleine bijstellingen doen om de interventies aan te passen zodat deze beter werken voor jou en de leerlingen. Zo moest de klap beter geconditioneerd worden. Met de leerpsychologie van conditionering in het achterhoofd heb ik hiervoor het beloningssysteem in voege gebracht.

Ik introduceerde de sterrenpot, een mogelijk beloningssysteem dat onderdeel is van het thema 'Bekrachten' binnen het ontwerp.

Door een klasbeloning vast te hangen aan het goed uitvoeren van 'de klap' kwam er een bepaalde drive binnen de klas waarbij alle leerlingen zich verantwoordelijk voelden. De meerderheid van de klas trok zo de andere leerlingen mee in het correct uitvoeren van de klap. De groepsbeloning zorgde voor een bepaalde stimulans.

De klap heb ik reeds zien werken in de klas zonder dat er conditionering nodig was, zonder dat deze moest bekrachtigd worden door er een beloning aan vast te hangen. Het omgekeerde heb ik ook reeds gezien, namelijk dat de klap totaal niet werkte en leerlingen dit negeren. Zo zie je maar dat alles wat je doet afhankelijk is van je klasgroep en de leerlingenpopulatie die zich erin bevindt.

De interventies gericht op time management zorgden er nu voor dat de overgangsmomenten vlotter en sneller verliepen maar het off task gedrag binnen de inoefenings- en verwerkingsfase was hiermee nog niet verminderd.

Ik heb samen met de leerlingen duidelijke regels opgesteld zodat ze deze regels als zinvol ervoeren. Zo kon ik de leerlingen zelf mee verantwoordelijkheid geven en steeds eenvoudig terug verwijzen naar de gemaakte regels. Verder zet ik in op de verantwoordelijkheidszin van de leerlingen door hen individueel te belonen wanneer ze on task gedrag vertonen binnen de inoefenings-en verwerkingsfase van de les. De leerlingen verdienen een ster wanneer ze tijdens deze fase on task gedrag vertonen. Met deze sterren proberen de leerlingen samen de sterrenpot te vullen om zo een tussendoortje te verdienen. Het gezamenlijk doel van het vullen van de sterrenpot zorgt ervoor dat leerlingen zich individueel verantwoordelijk voelen voor het halen van het gezamenlijk doel en leidt tot een samenwerkingsverband waarbij elke leerling betrokken is. Leerlingen stimuleren elkaar bij het vertonen van on task gedrag. Er ontstaat een soort positieve groepsdruk waarin gewenst gedrag gestimuleerd wordt.

Wanneer een andere leerling low-level behavior vertoont spreken ook medeleerlingen elkaar hierop aan. Zo zijn de kleinere probleemgedragingen veel sneller opgelost. Door de positieve

groepsdruk gaan deze kleinere probleemgedragingen zich minder voordoen binnen de inoefenings- en verwerkingsfase van de les.

Het off task gedrag is wel degelijk verminderd maar het is begrijpelijk dat er nog steeds momenten zullen zijn waarop leerlingen afgeleid raken of moeite hebben om zich volledig te concentreren. Het is van belang dat je als leerkracht eenvoudig deze gedragingen kan bijsturen door verschillende interventies in te zetten. Door snel te reageren kan je de aandacht van de leerlingen terug brengen naar de taak en vermindert het off task gedrag.

De tussendoortjes die de leerlingen konden verdienen door het vullen van een sterrenpot waren niet vooraf bepaald. Dit zorgde voor tijdsverlies in de uitvoering alsook discussies over wie welk tussendoortje wou. Door te werken met een mysteriebox was dit probleem eenvoudig opgelost. De mysteriebox die ik oorspronkelijk in gedachten had bestond enkel uit energizers. Omdat de leerlingen vaak te energiek waren en je als leerkracht moet kunnen inspelen op de noden van de klas heb ik hieraan ook rustige tussendoortjes toegevoegd. Op die manier kon ik als leerkracht de leerlingen mee sturen in hun noden door ze een gekleurde bal (energizer) of een witte bal (rustig tussendoortje) te laten trekken uit de mysteriebox. De tijd die je verliest met het uitkiezen en uitvoeren van tussendoortjes verdien je eenvoudig terug door leerlingen terug energiek of net rustig te maken zodat ze zich opnieuw kunnen concentreren tijdens een volgend leermoment.

Ik merkte op dat tijdens de inoefenings- en verwerkingsfase vaak het off task gedrag getriggerd werd door wachttijd wanneer de leerlingen met vragen zaten. Wanneer een leerling zijn vinger opsteekt begint die bijvoorbeeld rond te kijken, wat andere leerlingen ook aanzet om off task gedrag te gaan vertonen. Hiervoor heb ik de vragendriehoek ingezet tijdens de tweede periode van de stage. Deze manier van werken is reeds succesvol in bepaalde scholen, bijvoorbeeld in de freinetschool 't Perenboompje in Peer. Ook hoorde ik van een leerkracht in het 5de leerjaar dat zij dit systeem in het verleden ook in de klas had en dat dit wel degelijk werkte. Er wordt iets meer zelfstandigheid van de leerlingen gevraagd en dat is vaak heel moeilijk. Wanneer zelfstandigheid iets is waar ze doorheen alle leerjaren op inzetten zal dit systeem makkelijker inzetbaar zijn. Bij de implementatie van dit systeem deden zich twee problemen voor.

Allereerst was ik niet consequent genoeg in het toepassen van de vragendriehoek. Als stagiaire komen er veel nieuwe zaken tegelijkertijd op je af, dit kan soms teveel ineens zijn. Ten tweede hadden de leerlingen nog te weinig zelfstandigheid opgebouwd. De vragendriehoek werkt volgens mij het best wanneer je vooraf reeds inzet op het nemen van zelfstandigheid, dit kost tijd en begeleiding.

Uit de feedback van de leerkrachten blijkt dat er nog steeds een hardnekkige misopvatting heerst binnen het onderwijs omtrent low-level behavior en, specifiek, off task gedrag. De verschillende beloningssystemen binnen het ontwerp vinden de leerkrachten allemaal mooi op papier maar de iets klassieker geschoolde leerkrachten hebben de mening dat inzetten op positief bekrachtigen niet voldoende is om de klas in de hand te houden. Het is belangrijk om te experimenteren met verschillende benaderingen en interventies om zo te ontdekken wat het beste werkt voor de specifieke klasomgeving en jaarlijks veranderende leerlingenpopulatie.

Concluderen

Een storende leerling of storend gedrag? **Kleinere probleemgedragingen** zorgen vaak voor **frustraties bij leerkrachten**. (Van Overveld, 2023) De druk om de leerstof gezien te krijgen binnen de beperkte tijdspanne loopt op. Door het off task gedrag te verminderen zal er meer effectieve leertijd vrijkomen.

Na grondig bronnenonderzoek, observaties en bevragingen, heb ik handvaten ontwikkeld die leerkrachten kunnen gebruiken in de klas. Deze handvaten zijn samengebracht in een **inspiratiegids** die ik heb toegepast in het derde leerjaar van basisschool De Zandkorrel. Het hoofddoel van deze gids is het verminderen van off-task gedrag tijdens de **inoefenings- en verwerkingsfase** van de les.

Wanneer je inzet op het verminderen van off task gedrag is het belangrijk om een duidelijk begrip te hebben van wat off task gedrag precies inhoudt. Vanuit het theoretisch kader en **het bewustzijn** van de leerkracht worden er **objectieve observaties** uitgevoerd. Met deze informatie kan de leerkracht aan de slag om **interventies** in te lassen die betrekking hebben op de **omgeving** en op de **leerlingen zelf**. Hou steeds in het achterhoofd dat jij als leerkracht een **persoonlijk interpretatiekader** hebt en denk aan de valkuilen waarin je kan lopen.

Om met de interventies aan de slag te gaan moet er een veilig klasklimaat aanwezig zijn waarin leerling en leerkracht een wederkerige relatie hebben. Een belangrijke eerste stap is het opstellen van **duidelijke regels in autonomie** met de leerlingen. Zo weten leerlingen precies wat er van hen verwacht wordt. Door dit in autonomie te doen met de leerlingen worden de regels als zinvoller ervaren.

Vertrekkende vanuit de **leerpsychologie van conditionering** is het belangrijk om de leerlingen **positief te bekrachtigen** op het **on task gedrag**. Bijgevolg zal het off task gedrag verminderen zonder hier expliciet de nadruk op te leggen. Hoewel het belonen van leerlingen door middel van **tussendoortjes** tijd kost zal dit op termijn ook meer tijd opleveren.

Afhankelijk van de noden wordt er een energizer of een rustig tussendoortje ingezet.

De timemanagementinterventies zorgen voor een gestructureerde aanpak waarbij leerlingen actief betrokken blijven. Het is belangrijk om vooraf de lessen goed te plannen, rekening houdend met de behoeften van de leerlingen. Door vooraf de prioriteiten van de les te bepalen, kan er gericht worden lesgegeven, wat de betrokkenheid verhoogt en bijgevolg het off task gedrag vermindert.

Door in te zetten op een goede leerling-leerkrachtinteractie voelen leerlingen zich meer gewaardeerd. Een wederkerige relatie tussen beiden zal ervoor zorgen dat leerlingen een grotere motivatie hebben om zich in te zetten, te concentreren bij een taak en actiever deel te nemen aan het leerproces. Hierdoor vermindert het off task gedrag.

Door de interventies in te zetten zal het off task gedrag verminderen, de effectieve leertijd vermeerderen en het klasmanagement versterken. De inspiratiegids zet in op verschillende facetten, waardoor er meer leerlingbetrokkenheid is, een betere zelfregulatie heerst bij de leerlingen, een betere leerling-leerkrachtinteractie ontstaat en meer effectieve leertijd vrijkomt binnen een positieve leeromgeving.

Door de beperkte tijd heb ik slechts enkele interventies kunnen uittesten. Deze waren succesvol binnen de tijdspanne van zeven weken. Om meer zekerheid te bieden aan de positieve gevolgen hiervan zou dit over een volledig schooljaar moeten worden bekeken.

Het ontwerp is gebruiksklaar en onmiddellijk inzetbaar in het werkveld. In een

vervolgonderzoek zou ik mijn focus verleggen om zo ook op andere momenten rust te creëren. Ook kan er dieper gegraven worden naar hoe leerkrachten leerlingen kunnen ondersteunen bij het ontwikkelen van executieve functies.

X-factor

Om aan de slag te gaan met mijn onderzoeksvraag heb ik me ingelezen in het thema off task gedrag. Hierdoor ben ik meer bewust geworden van het belang van hoe ik voor de klas sta. De omgeving beïnvloedt het gedrag rechtstreeks. Wanneer de omgeving verandert zal bijgevolg ook het gedrag veranderen. Ik ben zelf meer aandacht gaan besteden aan de persoonlijke kant van de leerlingen zoals de interesses van de leerlingen om op die manier hier op in te spelen. Om de leerlingen enthousiast te maken over bepaalde onderwerpen ben ik mezelf verder gaan verdiepen in de leerstof. Het enthousiasme dat ik zelf uitstraal, wordt overgebracht op de leerlingen. Door een positieve leeromgeving te creëren waarbinnen leerlingen fouten durven maken maar ook autonomie ervaren tonen de leerlingen meer betrokkenheid.

Daarnaast heb ik geleerd om me in te leven in de gevoelens en behoeften van de leerlingen. Zo hadden ze niet enkel nood aan energizers maar ook aan rustige tussendoortjes. Door die **(em)passie** kan ik nu beter inspelen op de noden van de klasgroep.

Om in te spelen op de klasgroep met het oog op het verminderen van off task gedrag ben ik op zoek gegaan naar handvaten die leerkrachten kunnen aanwenden. Zo heb ik verschillende wetenschappelijke en professionele bronnen geraadpleegd die zich binnen het onderwijsveld positioneren. Met de informatie uit de bronnen ben ik aan de slag gegaan om interventies te ontwikkelen die gebundeld staan in de inspiratiegids. Deze onmiddellijk inzetbare gids is een bewijs van mijn **ondernemend** en **innovatief** vermogen.

Door **samen te werken** met mijn promotor en mijn mentor kwam dit onderzoek tot stand. Verder stond ik ook open voor de bedenkingen en tips van alle leerkrachten in het leerkrachtenteam. Zo kon ik verschillende perspectieven verkennen. Om de ervaringen en perspectieven van de leerlingen ook mee te nemen ging ik vaak in gesprek met hen. Door te observeren en te luisteren heb ik een beter begrip gekregen van de mogelijke oorzaken en oplossingen. Ik heb geleerd om open te staan voor verschillende meningen en constructieve feedback te ontvangen. Dit was een proces waarbij je soms ook weer moet leren loslaten. Loslaten wanneer je denkt dat je een heel goede interventie hebt bedacht en blijkt dat die binnen die specifieke klas niet werkt.

In mijn ontwerp was er ruimte voorzien voor feedback. Toch heb ik in de leraarskamer de leerkrachten individueel hierop aangesproken om zo tot meer mondelinge feedback te komen.

Binnen mijn onderzoek werk ik aan **SDG 3 'gezondheid en welzijn'**. We creëren een positief klimaat binnen de klas waarin kwaliteitsvol onderwijs wordt aangeboden. Het welzijn en de mentale gezondheid wordt versterkt door leerlingen autonomie te geven. Denk maar aan het mee bepalen van de klasregels. Verder dragen ook de tussendoortjes bij aan het welzijn van de leerlingen.

Door in te zetten op de wederkerige relatie tussen leerkracht en leerling wordt er gewerkt aan **SDG 16 'veiligheid'**. Door verbindend te communiceren bouw je als leerkracht een warme relatie op die als veilig wordt ervaren door de leerlingen.

Bronnenlijst

- gedragsproblemen in de klas. (2022, 18 september). *Omgaan moeilijk gedrag*. Gedragsproblemen in de klas. <https://gedragsproblemenindeklas.nl/gedragsproblemen/gedragsproblemen-op-school/>
- Almeda, M. V., Seltman, H., Kai, S., Skerbetz, M. D., Baker, R. S. & Fisher, A. V. (2016). Off-task behavior in elementary school children. *Learning and Instruction*, 44, 128–143. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.04.003>
- Horeweg, A. (2020). *Voorkom lastig gedrag: Wat kun jij als leerkracht aan preventie doen?* (1ste editie). Pica.
- Vanparys, S. (2022). *Relaxed voor de klas : lesgeven zonder energie te verspillen* (tweede druk). LannooCampus.
- Horeweg, A. (2013, juni). Gedragsproblemen in de klas: De rol van de leerkracht. *psychopraktijk, jaargang 5 nummer 3*, 22–24.
- Cans, E., Geukens, F. & Van Rillaer, I. (z.d.). *Off task gedrag*. Lezing Universiteit Hasselt en UCLL Hogeschool, België.
- *Inzicht in moeilijk gedrag via het ABC schema | Traject op maat*. (z.d.). <https://www.trajectopmaat.be/activiteit/inzicht-moeilijk-gedrag-het-abc-schema>
- *Aan de slag | Traject op maat*. (z.d.). https://www.trajectopmaat.be/aan-de-slag/field_category/regels-en-afspraken-5
- Deboes, T. (2022, 1 september). *5 tips voor duidelijke klasregels met effect*. Klasse. <https://www.klasse.be/148776/5-tips-voor-duidelijke-klasregels-met-effect/>
- Debby, J. (z.d.). *9 manieren om je klas stil te krijgen. . . ZONDER je stem te moeten verheffen!* <https://welbevindenvaneenkind.blogspot.com/2020/10/manieren-om-je-klas-stil-te-krijgen.html>
- Leemans, L. (2023). Zo maak je van een moeilijke klas een aangename klas. Klasse. <https://www.klasse.be/215371/probleemgedrag-naar-aangename-klas/>
- *Onze missie*. (z.d.). <https://www.pxl.be/Pub/Over-PXL/Onze-missie.html>
- *sdgs*. (z.d.). [sdgs. https://www.sdgs.be/nl](https://www.sdgs.be/nl)

Bijlagen

ABC-schema observatie 9/11/2022		
A <u>context</u> Wat lokt het gedrag uit?	B <u>gedrag</u> Welk gedrag zie je?	C <u>gevolg</u> Wat is het gevolg?
De leerkracht geeft een inleiding rond taal fictie en non-fictie. Er wordt een vraag gesteld van de leerkracht aan de leerlingen. De leerlingen reageren daar nogal hevig op.	Draaien naar achter en iets zeggen tegen de achterbuur.	De achterbuur reageert en heeft plezier met de jongen die zich omdraait.
De leerkracht geeft een inleiding rond taal fictie en non-fictie. Er wordt een vraag gesteld van de leerkracht aan de leerlingen. De leerlingen reageren daar nogal hevig op.	Één leerling hangt op zijn bank.	Niemand reageert hierop. De leerling kan gewoon hangen zonder reactie van de andere leerlingen of van de leerkracht.
De leerkracht doet iets voor tijdens de inleiding rond taal fictie en non-fictie.	De leerling doet de juf na zonder dat dat eigenlijk gevraagd is.	De medeleerlingen kijken naar de leerling die de juf nadoet.
De leerkracht vraagt aan de leerlingen om hun boek te nemen en stelt enkele vragen over wat ze zien in hun boek.	De leerling roept dat hij zijn boek niet vindt en zit op de grond om tussen al zijn spullen (rommel) te kijken.	-De leerkracht gaat de leerling helpen om zijn boek te vinden. -Andere leerlingen kijken naar de leerling omdat hij in zijn bank bezig is en het boek niet vindt. -De leerling in kwestie kan pas enkele minuten later beginnen met lezen, wanneer die een ander boek gekregen heeft van de leerkracht.
De leerlingen lezen een tekst individueel in stilte. Zijn ze sneller klaar dan lezen ze voor een 2 ^{de} keer de tekst.	Als leerlingen klaar zijn na één keer lezen beginnen ze te praten met elkaar.	De leerling gaat een gesprek aan met de andere leerling.
De leerlingen nemen hun kladschrift en schikken woorden in de juiste alfabetische volgorde.	Een leerling zet zijn stoel zo op de tafelpoten dat de stoel maar 3 poten meer heeft om op te staan.	Er wordt geen gevolg aan gegeven. Niemand heeft hierop gereageerd en de leerling is vanzelf gestopt na een korte tijd.

De leerlingen nemen hun kladschrift en schikken woorden in de juiste alfabetische volgorde.	De leerlingen moet nog zoeken naar een balpen.	De leerling heeft minder tijd om de oefening te maken. De leerkracht zegt dat zijn spullen vooraf moeten klaar liggen.
De leerkracht stelt de vraag en vertelt wat ze moeten zoeken en waar ze moeten zoeken. De leerlingen gaan op zoek in de tekst om een antwoord op de vraag te vinden.	Praten met de buur ernaast, ervoor, erachter. Dingen die in de tekst staan even zelf willen tonen over zichzelf.	De leerlingen hebben minder leestijd. De leerlingen die initieel niet willen praten zijn ook afgeleid door de andere leerling.
De leerlingen schaken samen. 3A en 3B op hetzelfde moment in de eetzaal. Les wordt gegeven door een andere juf dan de klasjuf.	Leerlingen die hun potlood laten vallen. Leerling stapt van zijn stoel en neemt zijn potlood.	Er wordt niet echt reactie op gegeven door de leerkracht of de leerlingen omdat de groep te groot is. Wel gaat die leerling opstaan van zijn stoel en zijn potlood oprapen.
De leerlingen maken oefeningen in het werkboek Taal. De leerkracht overloopt één oefening en daarna maken de leerlingen die oefening. Daarna de volgende oefening, enzovoort. Zijn de leerlingen klaar dan mogen ze hun boek achteraan gaan leggen.	Telkens als de leerlingen met één oefening klaar zijn en er wordt gewacht op de volgende oefening gaan er leerlingen tegen elkaar praten. Leerlingen prutsen met dingen in hun pennenzak waardoor hun potlood op de grond valt.	De leerlingen in de klas die nog niet klaar zijn vangen die signalen op en beginnen zich te haasten. De leerlingen in de klas die nog niet klaar zijn gaan in interactie met de andere leerlingen die wel klaar zijn. De leerling gaat van zijn stoel om het op te rapen.
De leerlingen gaan in hun kladschrift de tabel van de E,T,H,D tekenen en klassikaal even oefenen. De leerkracht doet aan het bord mee en stelt vragen. Leerlingen maken hun oefening.	Wanneer er leerlingen klaar zijn kijken die achter zich en praten met de achterbuur.	De leerkracht reageert en merkt het off task gedrag op, ze geeft hierop een opmerking en raakt even in de war met haar uitleg. De andere leerlingen kijken naar de leerling die praat en reageren hierop waardoor ze ook off task gedrag vertonen.
De leerlingen werken aandachtig in hun werkboek.	De leerling die klaar is roept door de klas: "Ik ben klaar."	De andere leerlingen horen dat er al leerlingen klaar zijn en beginnen om zich heen te kijken naar de dichtstbijzijnde leerlingen of die al dan niet ook al klaar zijn. De leerlingen die klaar zijn roepen nu allemaal door de klas dat ze klaar zijn.

<p>De leerlingen werken aan hun oefening in het werkboek.</p>	<p>Twee leerlingen zitten op elkaar te grommelen.</p>	<p>De leerkracht spreekt deze twee leerlingen aan op hun onverdraagzaamheid. De andere leerlingen die aan dat eiland zitten kijken en luisteren mee waardoor ze uit hun concentratie zijn.</p>
<p>De leerlingen die klaar zijn leggen hun werkboek achteraan en mogen zelf iets nemen om zich in stilte bezig te houden.</p>	<p>Een leerling die klaar is, zijn boek naar achter heeft gebracht maar rechtstaat aan zijn stoel en daar wat rond blijft hangen terwijl hij rond zit te kijken en niets heeft om zich in stilte mee bezig te houden.</p>	<p>De leerkracht merkt dit op en geeft de leerling een taak in zijn taalboek als straf. Hij moet woorden in zijn kladschrift oefenen. Hierdoor is de leerling verveeld/boos en hangt hij op de bank terwijl hij het werkje maakt.</p>